

LEDARE

Ledare: Kolumn/Hans Bergström: Lärarkyrket bör ha flera ingångar

PUBLICERAD 2001-01-22

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Är lärare en profession som bara ska få utövas med särskild licens efter genomgången lärarhögskola

Eller är det bra, och nödvändigt, att få in människor med olika livsbakgrund i skolorna

Frågan är nu stor i USA, och den blir det också i Sverige.

En anledning är bristen på lärare. Sverige har sina fyrtiotalister, USA sina "babyboomers" - stora generationer som snart trappar ner sin yrkesinsats och lämnar hål efter sig.

I en delstat som Kalifornien tillkommer flera faktorer. Man har skurit ner storleken på klasserna. Folkmängden ökar genom den ekonomiska tillväxten och därmed behovet av skolor. Konkurrenten om naturvetare är benhård och de får mycket bättre betalt i det privata näringslivet än som lärare.

"Ansvariga politiker har blivit alltmer oroade över att lärarkyrket inte kommer att kunna attrahera och hålla kvar begåvade individer", skriver The Center for the Future och Teaching and Learning in California i en ny stor rapport. I Santa Clara County och andra delar av Silicon Valley klagar lärarna att de med sina löner inte har råd att bo i det egna skoldistriktet. "And we can't afford to be a school district here", svarar skolstyrelsen, som ser sin budget spricka när den måste höja lärarlönerna.

Utbildningen är frågan nummer ett för amerikanerna, liksom för den tillträdande presidenten. Men det är inte i Washington det sker, utan ute i delstaterna. Kalifornien har höjt sin budget för skolan med 11 procent det här året. Lärare får skattekrediter och lönegarantier (34 000 dollar om året minst). En väldig satsning sker på att stödja nya lärare under deras första år i klassrummen, så att de inte lämnar yrket fortare än kvickt.

I Boston har borgmästaren just tagit initiativ till den största rekryteringsoffensiven någonsin, med sikte på höstterminen. Privatskolor och omgivande kommuner räds lärarflykt när lönen plötsligt höjs drastiskt för dem som tar lärarjobb i Bostons allmänna skolor. Men Boston försöker bredda rekryteringsunderlaget genom att rikta sig särskilt till personer

mitt i en annan yrkeskarriär. Delstaten Massachusetts har redan ett program där man betalar 20 000 dollar i övergångssumma till den som skriver på kontrakt för att bli lärare.

New York har gjort en liknande satsning med gott resultat. Studier visar att det viktigaste lockbetet inte är pengar utan motivation. Det finns gott om personer i 40-50-årsåldern som uppfattar läraryrket, att skola nya generationer, som oerhört viktigt. De söker en livsmening som kanske är större än vad deras nuvarande jobb ger, noterar skol-forskaren Jeanette LaFors på Stanford. Om de erbjuds en alternativ väg in i läraryrket, så är de beredda att försöka.

Flera delstater skapar nu sådana nya ingångar till uppgiften som lärare. Texas, New Jersey och Kalifornien var tidigast ute. Lärarutbildningen sker i form av sommarkurser, mix av träning i skolor och kurser utanför, mentorskap från erfarna lärare etcetera. New York har också startat ett sådant program. Överallt expanderar denna typ av satsningar. Man försöker locka ideellt engagerade människor in i en andra yrkes-karriär som lärare.

Är detta ett hot mot kvaliteten i läraryrket

Läraryrket värnar om den egna kungsvägen. Men erfarenheten säger att skolan vinner mycket på att stiga in till den är många. Utvärderingar i Texas säger att lärare med annan yrkeserfarenhet klarar sig bättre i utvärderingar än andra lärare, i genom-snitt.

I det fattiga och nedgångna East Palo Alto i Silicon Valley - "Volvo deprived" som lokaltidningen skriver - har en skola, Costano School, presterat resultat långt över genomsnittet. Huvudförklaring: rektorn har medvetet rekryterat lärare som tror att barn från usla förhållanden kan prestera! En tredjedel av dessa lärare har inte licens. "But they are all outstanding teachers", förklarar rektorn.

Ingenjörer som sadlar om till att bli lärare har en mycket stark drivkraft att lära ut naturvetenskap, konstaterar Jeanette LaFors. De tillför också annat: konkretion från livet utanför skolan, den trygghet som livserfarenheter ger, en vana vid arbetsdisciplin och ordning som skolan mår väl av, utifrånperspektiv som bidrar till att bryta det inre gnällklimatet i lärarrummen.

Så står då snabbkurser mot kvalitet

Är alternativen "inga krav" eller "licens efter genomgång läraryrket"

Nej. Lärare är så viktiga för våra barn att de måste både stödjas och granskas för sin kvalitet. Men examen från läraryrket räcker inte som kvalitetsstämpel. Om vi ska tala om lärarlicens, som även facken nu gör, så måste den grundas på studier av lärare i undervisning och förnyas säg vart femte år, som man gör i Kalifornien.

Olika livsbakgrund hos lärare är inte i sig något hot mot kvalitet och läslust - det kan förhålla sig alldeles tvärtom. Vi ska, skriver Kalifornienrapporten, "open alternative routes while bolstering quality at the same time".

Hans Bergström är docent i statsvetenskap och fristående kolumnist i DN.

Våren 2001 är han Joan Shorenstein Fellow på Harvard, USA

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt